

Foto: Jonny Johansson

Civil flygfemkamp

av Sture Lahrin

Har en flygare i vattnet tagit fel på elementen? Inte nödvändigtvis, det kan vara en utövare av civil flygfemkamp, en flygsport med inslag av fysiska grenar, som utvecklats i Linköpings Flygklubb.

De första idéerna

Det var våren 1968 som Rune Carlsson, då ledamot i LFK:s tävlingskommitté och framstående friidrottare, förde fram tanken på en tävlingsform för idrottsintresserade piloter. I samband med SM-tävlingarna i Tullinge 1968 tog Rune upp sin idé. Han vann dock inget direkt gehör. I mars 1971 deltog Rune Carlsson i en ungdomsinstruktörskurs arrangerad av Flygsportförbundet. I sitt avslutningstal nämnde dåvarande generalsekreteraren Kjell Rasmusson att Riksidrottsförbundet uttryckt önskemål om nya tävlingsformer där fysiska grenar ingår inom de specialförbund som saknade sådana. Rune berättade då om sin tidigare idé.

Kjell Rasmusson, tidigare verksam inom militär femkamp, blev genast intresserad och utlovade såväl ekonomisk som moraliskt stöd för en försöksverksamhet.

Val av tävlingsgrenar

Uppgiften att leda försöksverksamheten gick till initiativtagaren Rune Carlsson. Under en tid studerades andra kombinerade tävlingsformer såsom modern femkamp, militär flygfemkamp, tiokamp och fälttävlan. Två flyggrenar, navigering med målspaning samt landning valdes. Flygmomenten följde i princip de då gällande SM-reglerna för precisionsflygning. Tävlingskartan var den topografiska kartan i skala 1:50.000.

Bland fysiska moment studerades terränglöpning, orientering, punktorientering, simning och hindersimning. Även luftgevär, basket, pilkastning och lerduveskytte fanns med i bilden. Man ville ha ett koncentrationsmoment bland de markburna övningarna samtidigt som man ville undvika grenar med krav på specialkunskaper eller exklusiva hjälpmedel. Valet föll på frisim 100 meter, terränglöpning 2.5 km (senare 3 km) samt basket med dribbling och målkast. Basket valdes för att en majoritet inom tävlingskommittén ville betona lekfullheten i tävlingsformen, som därför till en början fick heta mångkamp och inte civil flygfemkamp (CFFK).

Det är roligt med flygfemkamp. LFK:s Håkan Jansson avslutar sin insats i 1981 års SM på den "klassiska" banan i Vidingsjö.

Foto: Jonny Johansson

Försökstävlingar

Den 5 maj 1973 arrangerade LFK med Rune Carlsson som tävlingsledare den första försökstävlingen. Sex man deltog och segern gick till Evert Hedman. I försökstävlingarna räknades placeringspoäng, där segraren i varje moment fick 1 poäng, andre man 2 poäng o.s.v. Tävlingen uppskattades men basketmomentet visade sig vara väl teknikbetonat. En annan erfarenhet av tävlingen var att det blev stora tidsskillnader i simmomentet eftersom inte alla behärskade crawlsim. Frisimmet utbyttes därför mot bröstsim som de flesta torde ha lärt sig.

Kontakterna med finansören Flygsportförbundet gick via Lennart Petersén som föreslog att punktorientering skulle ersätta basket. Punktorientering ingår i fälttävlan, en militär idrott. Den snitslade banan är 3 km och innehåller 10 kontroller. Vid 5 av dessa skall den tävlande markera kontrollens läge på kartan. Vid de övriga kontrollerna skall en utanför banan belägen men från densamma synlig punkt markeras. Använd tid räknas varvid varje mm fel på kartan innebär ett tillägg av en minut. Tidsmomentet infördes i CFFK först 1976. Vid tävlingarna dessförinnan fick de tävlande i grupp följa ett par funktionärer. År 1975 ingick kontroller varifrån de tävlande skulle bedöma avstånd och riktning till ett angivet terrängföremål.

Vid den andra försökstävlingen den 4 maj 1974 gjorde Rune Carlsson ett tillfälligt uppehåll som tävlingsledare. Han deltog för första gången själv i en tävling och lyckades så bra med detta att det räckte till seger.

Insyftning av punkt utanför banan. Till vänster Sture Lahrin, två gånger svensk lagmästare och till höger Göran Hæger, här tävlande för Mariestads FK, men tidigare för LFK.

Foto: Jonny Johansson

De första tävlingarna visade att det i större sammanhang var lämpligt att dela upp tävlingen på två dagar. Vid försökstävlingen den 1-2 maj 1976 avsattes den första dagen för navigering och terränglöpning medan den andra utnyttjades för landning, punktorientering och simning. Mot tidtagningen i punktorienteringen hade anförts att det nu fanns två moment som gynnade goda löpare. Det visade sig dock att den som blev sist i terränglöpningen vann punktorienteringen.

Nationella tävlingar

Efter Rune Carlssons framgångsrika arbete med de fyra försökstävlingarna hade man funnit formen för den kombinerade tävlingsform som har fått namnet civil flygfemkamp. Linköpings Flygklubb hade i två motioner till Flygsportförbundet föreslagit att sanktion för svenska mästerskap skulle sökas. Som ett led i denna utveckling inbjöd FSF och LFK till den första nationella tävlingen den 3-4 september 1977 i Linköping. Tävlingen förlades till sensommaren för att alla skulle beredas likvärdiga möjligheter till träning. De markbundna momenten arrangerades av specialföreningar. Grenarna avgjordes i den ordning man sedan rekommenderat d.v.s. navigering, punktorientering och simning första dagen samt landning och terränglöpning andra dagen. Förläggning av flygmomenten före de fysiska ansträngande momenten har en säkerhetsaspekt. Tjugo flygare från åtta klubbar ställde upp. De rutinerade tävlingsflygarna från LFK belade de fem första platserna med Rune Carlsson som knapp segrare. Carl-Eric Ottozon, Östergötlands Idrottsför-

Den första nationella tävlingen 1977. Från vänster Christer Åqvist (2:a), Rune Carlsson (1:a) och Eskil Wiklund (3:a). Christer Åqvist tog revansch året därpå. Såväl Rune som Christer har varit ordförande i Östergötlands Flygsportförbund. Foto: Per-Arne Nyhlén

bund, var överledare medan Bertil Florman, Flygsportförbundets ordförande och ivrig anhängare av flygfemkamp, var jurychef. Florman återkommer ännu flera år efter tävlingen gärna till Runes starka upphämtning i den avslutande terränglöpningen. Resultaten beräknades enligt en poängtabell som utarbetats med hjälp av erfarenheter från försökstävlingarna. Tävlingsledare var Lennart Petersén. Det kan konstateras att den svåra uppgiften att efter försöksstadiet utveckla den första civila flygfemkampen till först nationell och senare mästerskapsnivå löstes tack vare ett målmedvetet arbete av Lennart Petersén.

För att sprida intresset för CFFK arrangerades tre tävlingsledarkurser åren 1977-1979 i regi av Flygsportförbundet och Östergötlands Flygsportförbund och med Rune Carlsson som kursledare.

I juni 1979 stod Norrköpings AFK som värd för den första tävlingen i CFFK utanför Linköping. En av behållningarna med denna tävling var punktorienteringen som fick mycket beröm av deltagarna. Simmomentet ägde rum i Centralbadet som ett pikant inslag i de pågående DM-simningarna. Det årets nationella tävling avgjordes i Göteborg med Aeroklubben och Chalmers FK som arrangörer. Målet för navigeringen var beläget på den plats där artikelförfattaren 25 år tidigare gick i simskola, dock alldeles för kort tid tydligen. Vid denna tävling debuterade det äkta paret Helen och Claes-Magnus Johansson från Aeroklubben, och som sedan dess spelat en framträdande roll. För att ge Helen möjlighet att tävla på likvärdiga villkor tillämpades handikapp i simning och löpning. LFK:s Nils-Eric Zander höll jämna steg med Claes-Magnus fram till terränglöpningen där denne avgjorde.

Claes-Magnus Johansson, AK Göteborg och hittills suverän i CFFK, gratuleras av Nils Mattsson. Den senare, som donerat vandringspriset, var landets ledande tävlingsflygare under 50-talet. Foto: Jonny Johansson

Svenska Mästerskapet instiftas

Till det första svenska mästerskapet inbjöd Flygsportförbundet och Arboga Flygklubb 1980. Platsen valdes för att hedra Arboga FK och Nils Mattsson, som skänkt det vandringspris man sedan 1977 tävlat om. Claes-Magnus Johansson upprepade fjolårstriumfen och blev svensk mästare medan Ulf Ringh, LFK, tog en säker andraplats. Linköpings FK vann lagtävlingen.

Det hade efter hand visat sig att de provisoriska tävlingsreglerna behövde revideras. Uppdraget att utarbeta nya regler gick till Olle Malmström i FSF:s motorflygsektion och artikelförfattaren. En utvärdering av de olika momentens inverkan på totalresultatet fick en del justeringar till följd. Bestämmelserna kompletterades med anvisningar för tävlingsarrangörer. Som handikappfaktorer för damer valdes förhållandena mellan de svenska rekorden för herrar och damer i 100 m bröstsim respektive 3000 m banlöpning.

Den första tävlingen efter de nya reglerna blev 1981 års SM i Linköping. Såväl i fråga om de två första individuella placeringarna som lagsegern blev tävlingen en upprepning av den i Arboga. Som ett led i försöken att sprida sporten hade de övriga nordiska länderna inbjudits att delta utom tävlan. Två norrmän hade hörsammat kallelsen. De hamnade en bit ner i resultatlistan, men en av dem, Morten Straume, gjorde en formidabel löpning och slog närmaste man med nästan en och en halv minut.

Västerås FK stod som värd för 1982 års SM. Claes-Magnus Johansson, som dittills stått i en viss särklass, segrade åter, men var under hela

Helen Johansson, AK Göteborg, den första damen i CFFK. Hennes tid i terränglöpningen multipliceras med 0.87 innan poängen beräknas. Mot-svarande faktor för simningen är 0.91.

Foto: Jonny Johansson

Ulf Ringh, två gånger svensk lagmästare och LFK:s bästa flygfemkampare under senare år, tvåa vid SM 1981. Vid mikrofonen tävlingsledaren Sture Bjelkåker.

Foto: Jonny Johansson

tävlingen pressad av Stockholms Christer Lundholm, som satsat hårt på flygfemkamp. Ulf Ringh belade efter en god avslutning och hård kamp med flera inblandade tredjeplatsen. Lagsegern gick till makarna Johansson från Aeroklubben. Mellan tävlingspassen turades de om att sköta sin halvårsgamla baby.

Vid detta års tävling liksom tidigare påpekades att hälften av deltagarna skulle ha diskvalificerats i simningen om reglerna för bröstsim följts strikt. Detta kan vara ett argument för att återgå till frisim.

Distriktsmästerskap

Fram till början av 80-talet hade den civila flygfemkampen liten utbredning. En enda årlig tävling arrangerades. År 1981 började emellertid klubbävlingar och regionala kurser att anordnas. Till säsongen 1982 hade distriktsmästerskap sanktionerats av Riksidrottsförbundet. Under året genomfördes DM i Gästrikland, Uppland, Stockholm och Halland.

Sammanfattning

I fråga om såväl topp som bredd har den civila flygfemkampen gått starkt framåt de allra senaste åren. Femton år efter de första idéerna har den nått sådan spridning och sådan nivå att den kan stimulera flygare till både tävlingsflygning och fysisk träning.